

ATROF MUHIT IFLOSLANISHIDA ANTROPOGEN OMIL TA'SIRI VA UNI OLDINI OLISH.

Toshturdiyev Nurbek Nurali o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti

Gidrometeorologiya fakulteti 1-kurs talabasi

Telifon: +998 (88) 910 42 46

E-mail: nurbektoshturdiyev86@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada elektr stansiyalarining atrof muhitga ta'siri haqida keng ma'lumotlar berilgan. Shuningdek hozirgi global miqyosda kechayotgan iqlim muomolari va ularning kelib chiqish sababi haqida tushunchalar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Issiqxona gazlari, oltingugurt oksidi, atrof-muhit ifloslanishi, is gazi, karbonat angidrid

Abstract: This scientific article provides extensive information about the impact of power plants on the environment. It also provides insights into current global climate problems and their causes.

Key words: Greenhouse gases, sulfur oxides, environmental pollution, greenhouse gases, carbon dioxide

Аннотация: Эта научная статья содержит обширную информацию о влиянии электростанций на окружающую среду, а также дает представление о текущих глобальных климатических проблемах и их причинах.

Ключевые слова: Парниковые газы, оксиды серы, загрязнение окружающей среды, парниковые газы, углекислый газ.

Organizmlar yashaydigan Yer tabiatining bir qismi ularning yashash joyidir. Olingan munosabatlar, turmush tarzi, mahsuldorlik, mavjudotlar soni ekologiya tomonidan o'rganiladi. Tabiatning asosiy komponentlari ajratiladi: tuproq, suv va havo. Bitta yoki uchta muhitda yashashga moslashgan organizmlar mavjud, masalan, qirg'oq o'simliklari. Jonli mavjudotlar bilan va o'zaro ta'sir qiluvchi individual elementlar - atrof-muhit omillari. Ularning har biri almashtirib bo'lmaydigan. Ammo so'nggi o'n yilliklarda antropogen omillar sayyoraviy xususiyatga ega bo'ldi. Garchi bundan yarim asr oldin jamiyatning tabiatga ta'siriga yetarlicha e'tibor berilmagan bo'lsa-da, bundan 150 yil avval ekologiya fanining o'zi rivojlanish bosqichida edi.

Atrof-muhit sharoitlari juda xilma-xil bo'lishi mumkin: kosmik, axborot, energiya, kimyoviy, iqlim. Jismoniy, kimyoviy yoki biologik kelib chiqishi bo'lgan har qanday

tabiiy komponentlar atrof-muhit omillari hisoblanadi. Ular bevosita yoki bilvosita alohida biologik turlarga, populyatsiyaga, butun biotsenozga ta'sir qiladi. Inson faoliyati bilan bog'liq hodisalar kam emas, masalan, tashvish omili. Organizmlar hayotiga, biotsenozlarning holatiga va geografik konvertga ko'plab antropogen omillar ta'sir ko'rsatadi.

Antropogen ifloslanish - bu odamlar tomonidan atrof-muhitga ularning sifatini o'zgartiradigan va salbiy ta'sir ko'rsatadigan ifloslantiruvchi elementlarning kiritilishi. Bu ifloslantiruvchi moddalarning kiritilishi odamlar tomonidan qo'zg'atilgan faoliyat yoki jarayonlarning natijasidir. Aksariyat hollarda antropogen ifloslanish chastotasi va kattaligi tufayli katta ta'sirga etadi. Bu muvozanatni tiklash uchun tabiiy tuzatuvchi mexanizmlarni etishmayotgan qiladi. Antropogen ifloslanish manbalari xilma-xil bo'lib, asosiylari sanoat faoliyati, transport va shahar faoliyati bilan bog'liq. Tovarlarini iste'mol qilish, ehtimol, mavjud ifloslanishning eng muhim manbalaridan biridir. Antropogen ifloslanish kimyoviy, fizik va biologik bo'lib, tabiiy ekotizimlar va insonning o'zi uchun jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Boshqa narsalar qatorida, u biologik xilma-xillikning yo'q bo'lib ketishiga va inson hayoti uchun muhim bo'lgan ekotizimlarning yomonlashishiga olib keladi.

Atrof-muhitning ifloslanishi natijasida Yer yuzasining o'simlik va hayvonot dunyosi, ko'p asrlik tarixiy yodgorliklar va inshootlar birdek zarar ko'rmoqda. Biz atmosferaga chiqarib kelayotgan is (CO) gazi fotosintez jarayoni tufayli o'simliklar tomonidan uzluksiz qayta ishlanib, kislorodga aylantirilib, tabiatga yana qaytarilishini bilamiz. Ammo tabiatga chiqarib tashlanayotgan iflosliklar so'nggi davrlarda shu darajada me'yorida oshib ketayaptiki, oqibatda tabiat o'zini-o'zi tiklash, tozalash xususiyatidan tobora mahrum bo'lib bormoqda. Atrof-muhitning barcha geografik qobiqlarda kuchayib bormoqda. Quruqlik (litosfera)ning ifloslanishi yer osti boyliklarini o'zlashtirish, ayniqsa, ularni ochiq usulda qazib chiqarish natijasida yuzaga kelmoqda. Tuproq, ayniqsa, ularni ochiq usulda qazib chiqarish yuzaga kelmoqda. Tuproq, ayniqsa, sanoat va qishloq xo'jaligi chiqindilari bilan ifloslanmoqda. Bunda asosiy ifloslovchi unsurlar – turli metallar va ularning birikmalari, mineral og'itlar, kimyoviy zaharli vositalar, radioaktiv moddalardir. Maishiy xizmat va chorvachilik chiqindilari tufayli paydo bo'lgan chiqindi uyumlari sanitariya-gigiyena holatining yomonlashuviga olib kelmoqda.

Ekologik muammolarning eng muhim xususiyati shundaki, ular mahalliy emas, balki oqibatlari jihatidan global bo'lishi mumkin. Atrof-muhit muammolarining oqibatlari shundan iboratki, ular dini, tili, irqi, yoshi, jinsi, boyligi, kasbi, ijtimoiy toifasi va intellektual salohiyatidan qat'i nazar, hammaga ta'sir qiladi. Atrof-muhit muammolari butun dunyoni tashvishga solmoqda va xalqaro tashkilotlarning

faoliyati va kelishuvlariga tobora ko'proq kiritilmoqda. Atrof-muhit muammolarining butun dunyo uchun xavf-xatarga aylanib qolganligining sababi odamlarning ekologik muammolardan bexabarligi, o'z manfaati uchun tabiatga nisbatan mas'uliyatsiz va shafqatsiz munosabatda bo'lishi bilan bog'liq. Global isish, issiqxona effekti, ozon qatlamining emirilishi, yomg'ir o'rmonlarini yo'q qilish, tabiiy muvozanatning buzilishi, havo va suvning ifloslanishi global ekologik muammolarning eng yorqin misollaridan biridir. Bundan tashqari, shovqinning ifloslanishi, eroziya, cho'llanish, suv, havo va tuproqning ifloslanishi tabiiy uyg'unlikning buzilishiga olib keladi va natijada ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi.

Atrof-muhitni himoya qilishning qator samarali yo'llari ishlab chiqilgan. Ulardan birinchisi – atrof-muhitni ifloslaydigan korxonalarda bunga yo'l bermaslik choralarini ko'rishdir. Buning uchun turli chiqindilarni tozalovchi tizimlarni barpo etish, iflos yoqilg'ilarni ishlatishdan voz kechish, axlatlarni qayta ishlash korxonalarini barpo etish, ishdan chiqqan yerlarni rekultivatsiya qilish kabi yo'llardan foydalanish lozim.

Ikkinchi yo'l – ishlab chiqarishda tabiat muhofazasini har taraflama uddalay oladigan yangi texnologik imkoniyatlardan keng foydalanish, chiqindisiz ishlaydigan ishlab chiqarish tizimlarini joriy qilishdir.

Uchinchi yo'l – aholi zich yashaydigan hududlarni "iflos" ishlab chiqarish tarmoqlaridan xoli qilish. Atrof-muhitni eng ko'p ifloslaydigan sanoat tarmoqlari qatoriga issiqlik elektr energetikasi, metallurgiya, kimyo va neft-kimyo, selluloza-qog'oz, sement kabi sanoat tarmoqlari kiradi. So'nggi davrlarda dunyoning ko'pchilik yetakchi induatrial mamlakatlarida bunday "iflos" ishlab chiqarish tarmoqlarini iqtisodiy jihatdan kam o'zlashtirilgan kimsasiz hududlarda joylashtirishga ahamiyat berilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 "Atrof-muhit kimyosi" S.M.Turobjonov , T.T.Tursunov, K.M.Adilova Toshkent – 2022
2. "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari" P.S.Sultonov «Musiqqa » nashriyoti Toshkent -2007
3. Impact and control of anthropogenic pollution on the ecosystem – A review Ngozi H. Arihilam and E. C. Arihilam
4. <https://trendxmexico.com/novosti-i-obschestvo/76252-antropogennye-factory-primery-chno-takoe-antropogennyy-faktor.html>

5. <https://warbletoncouncil.org/contaminacion-antropogenica-4613>

6. <https://geografiya.uz/jahon-iqt-ijt-geografiyasi/1019-atrof-muhitning-ifloslanishi.html>

